

Kadmium i åkermark

Kadmiumhalten i åkerjorden ökar oavbrutet på samma mardrömsaktiga sätt som växthusgaserna i atmosfären. Men detta är mindre känt och sker närmast på ett försåtligt sätt. För hundrafemtio år sedan innehöll en hektar åker ca 400 g kadmium. Under 1980-talet hade kadmiuminnehållet stigit till ca 550 g och idag får studenterna på Lantbruksuniversitetet lära sig att "normal" mängd är 600 gram per hektar. Detta leder till att livsmedlen får allt högre kadmiumhalter och likaså våra njurar, som samlar på sig kadmium. Idag är halten i våra njurar så hög att njurforskarna anser att det inte finns någon marginal kvar, vissa riskgrupper bland befolkningen beräknas redan ha skadade njurar.

Konstgödsel, avloppsslam, luftnedfall och kalk

Tillförseln till åkermarken kom tidigare från *konstgödsel, avloppsslam, luftnedfall och kalk*. Men numera finns det konstgödsel som har mycket låga kadmiumhalter, t ex NPK från Hydro Agri, som innehåller ca 2 mg kadmium per kilo fosfor, medan ett normalt slam innehåller ca 45 mg. Om man sprider slam ett år motsvarar detta ca 20 års spridning av konstgödsel vid samma fosforgiva. Detta förhållande är orimligt.

Kadmiumhalten i åkerjorden i Sverige redovisas på följande karta:

http://www-umea.slu.se/miljodata/akermark/map_Cd_alv.htm

Där ser vi kadmiumhalten både i *matjorden* (det ca 25 cm översta lagret) och *alven* (det som ligger under matjorden). Vi ser att matjorden har kraftigt förhöjda kadmiumhalter i förhållande till alven.

Ursprungligen hade sannolikt både matjord och alv samma kadmiumhalt, men genom den beskrivna tillförseln har matjorden rusat ifrån. Det allvarliga är att stora delar av den bästa åkerjorden i Skåne och runt Stockholm har så höga halter, att det är tveksamt om där över huvud taget skall odlas livsmedel.

"Svenskt Sigill"

"Svenskt Sigill" (<http://www.svenskt-sigill.com/innehall.html>) är ett kvalitetsbegrepp när det gäller spannmål för vårt mjöl. Dit får man inte leverera vete utan särskilda kadmiumanalyser av vetekärnan, om jordhalten överstiger 0,30 mg/kg torr jord. Halten i spannmålen får inte överstiga 0,1 mg/kg. Vi ser på kartan att betydande områden i Sverige – särskilt i Skåne - har halter nära 0,30 mg/kg eller högre.

Men vid denna halt i jorden kan halten i vetet ligga vid 0,1 mg/kg. Detta är tyvärr en alltför hög nivå. Halten i ett acceptabelt vetemjöl bör ligga vid eller helst under 0,02 mg/kg om vi skall klara njurarna också för människorna som tillhör riskgrupperna. Svenskt Sigill räknar troligen med att partier med lägre halter skall späda ut partier med högre halter. I realiteten kan vi vänta att vetemjöl från "Svenskt Sigill" har en kadmiumhalt vid 0,03 till 0,04 mg/kg. Denna halt skulle sjunka om man sänkte sitt gränsvärde för jord från 0,30 till 0,20 och det för vetekärna från 0,1 till 0,05 mg/kg. Detta vore en välgärning och välmotiverat.

Men då skulle vi göra den förfärliga upptäckten att stora områden i Sverige inte längre kan användas för framställning av brödsäd och kadmiumproblemets tragiska dimensioner skulle bli uppenbara. Knappast något område i Skåne kan användas för odling av brödsäd?

Det är otillfredsställande att Naturvårdsverket har ett gränsvärde för hur mycket kadmium som det högst får finnas i de åkrar där man sprider avloppsslam. Detta gränsvärde ligger vid 0,40 mg/kg jord, dvs långt över det gränsvärde på 0,30 mg/kg som "Svenskt Sigill" tillämpar, som redan det är för högt.

Om inte denna upplagring av kadmium i åkermarken avbryts, kommer njurfunktionen hos industrisamhället människa att gå mot ett sammanbrott – ett mycket allvarligt hot som vi nu står inför med öppna ögon.

Kemikalieinspektionen säger:

”Inte desto mindre är det angeläget att all onödig tillförsel av kadmium till jordbruksmarken undviks så långt det är möjligt.”

”Cadmium in Fertilizers, Soil, Crops and Foods – the Swedish situation” (Hellstrand/Landner, 1998)